

Guide för handledning och bedömning

Reviderad upplaga: Gäller för studenter antagna från höstterminen 2020

Verksamhetsförlagd utbildning

Förskolläraryrket

Linneuniversitetet

Kalmar Vaxjö

Innehåll

Ramverk för VFU – en översikt	3
Introduktion	3
Progression i yrkeslärande	3
Tre domäner av förskollärares kompetens	4
Två perspektiv på yrkeslärande	5
Mål för VFU I–IV	7
Mål för VFU II–IV	19
Mål för VFU III–IV	24
Introduktion av mål i VFU	28

Ramverk för VFU – en översikt

Introduktion

I förskolläraryrket ingår 30 högskolepoäng (hp) verksamhetsförlagd utbildning (VFU). VFU är uppdelad i fyra kurser à 7,5 hp. Målen i kurserna är skrivna utifrån en progression. Till varje mål finns därför kriterier som beskriver stegring av kunskapsnivåer. Samtliga mål har sorterats under tre olika domäner: Relationell/ Kommunikativ kompetens, Didaktisk/Metodisk kompetens och Analytisk/Reflekterande kompetens. Målen har sorterats under två olika perspektiv på yrkeslärande – *Deltagarperspektiv* och *Åskådarperspektiv* – varifrån studenternas lärande och kompetens i VFU kan beskrivas, utformas och bedömas.

De progressiva kunskapsnivåerna, domänerna i förskollärares kompetens samt perspektiven på yrkeslärande utgör tillsammans ett ramverk för VFU. Avsikten med ramverket är att det, tillsammans med vad som står i VFU-handboken, ska användas för att gynna och ge stadga åt studenternas yrkeslärande och för att ge en säkrare grund för bedömning av deras kompetens.

Grund till ramverket har bland annat hämtats ur internationella, nationella och lokala kriterier för och forskning om lärarkompetens. Ramverket har också tillkommit, granskats och reviderats i samarbete med verksamma lärare från förskolan, fritidshem och skolan samt av medlemmar ur de olika programråden för lärarutbildningen vid Linnéuniversitetet. De huvudsakliga författarna och ansvariga för utvecklingen av ramverket är Per Lindqvist och Ulla Karin Nordäng, som bedrivit forskning om yrkeslärande vid Linnéuniversitetet.

Progression i yrkeslärande

Studenternas yrkeslärande ska kännetecknas av progression och lärandet kan betraktas som en process där studenten med bas i tidigare erfarenheter bygger upp en ny förståelse och förmåga till yrkesmässig handlingsberedskap. Progressionen kan förstås både som en kvantitativ utökning och en kvalitativ fördjupning av de uppgifter studenten ställs inför. I början kan det handla om begränsade uppgifter med mycket stöd och handledning, medan det i slutet av utbildningen handlar om att självständigt ta det helhetsansvar som yrkesutövningen kräver. För att progression ska kunna understödjas och bedömas har varje mål inom VFU beskrivits i olika kunskapsnivåer. Nivåerna anger hur det successivt, från den första till den sista VFU-perioden, krävs en allt större kompetens för att kunna uppfylla målet. De olika nivåerna har rubrikerna:

- Underkänd (U)
- Introducerande (I)
- Grundläggande (Gr)
- Utvecklad (Ut)
- Fördjupad och tillämpad (FT)

För nivåerna Underkänd, Grundläggande samt Fördjupad och tillämpad finns i ramverket utförliga beskrivningar av vad studenten förväntas kunna. De mellanliggande nivåerna – Introducerande och Utvecklad – är dock inte beskrivna. Dessa nivåer anger istället att studenten har visat kompetens som ligger mellan två andra nivåer. För att till exempel vara godkänd på den introducerande nivån har studenten visat kompetens som är över underkänd nivå och på väg mot grundläggande nivå.

Sammanlagt finns 21 mål i förskolläraryrkesprogrammet VFU. Alla mål införs dock inte i samma VFU-period. Tolv mål införs i VFU I, fem nya mål tillkommer i VFU II och ytterligare fyra nya mål införs i VFU III. För att studenten ska ges godkänt på ett nyinförd mål krävs att hen uppfyller kraven för introducerande nivå. Ett mål som införts återkommer i de resterande VFU-perioderna. För att få godkänt betyg krävs då att studenten uppfyller målet på nästa kravnivå. Observera att för vissa mål, som införs under VFU II eller III, kommer inte de högsta nivåerna att krävas för att bli godkänd i den fjärde och sista VFU-perioden. I dessa fall kan alltså Utvecklad nivå samt Fördjupad och tillämpad nivå ses mera som "strävansmål".

Tre domäner av förskollärares kompetens

Så fort man försöker konkretisera vilka kompetenser förskollärare har, eller bör ha, blir listan närmast oändlig. Kunskaperna är dessutom komplexa och har till viss del en så kallad "tyst" karaktär. De är inte alltid så lätta att artikulera. Ibland görs försök att dela in dem i olika domäner. En sådan uppdelning kan bara göras i teorin, i praktiken är de olika delarna alltid sammanvävda med varandra. I utövandet av det pedagogiska arbetet hänger allt ihop. Trots detta, för att vi på ett tydligare sätt ska kunna prata om studenternas kunnande och kunna skapa förutsättningar för att bättre stödja och bedöma deras yrkeslärande, har vi valt att dela in de mål/kompetenser som studenten ska tillägna sig under VFU i tre ömsesidigt beroende domäner:

- Relationell/Kommunikativ kompetens (RK)
- Didaktisk/Metodisk kompetens (DM)
- Analytisk/Reflekterande kompetens (AR)

Relationell/Kommunikativ kompetens (RK)

Färdigheter och förmågor inom denna domän handlar i stor utsträckning om kommunikation. En skicklig förskollärare kan gå in i ett lyhört samspel med individuella barn och grupper av barn, men även med andra aktörer inom förskolans område: vårdnadshavare, kollegor, ledning, företrädare från andra yrkesgrupper och det omgivande samhället. Grundläggande i kommunikationen är att den byggs på respekt för barnen och att den möjliggör barns inflytande och delaktighet. För att få till stånd gynnsamma läroprocesser måste en student vid förskolläraryrkesprogrammet kunna etablera och upprätthålla förtroendefulla relationer med barnen. Under slutet av utbildningen bör dessa relationer utmärkas av väl avvägda balanser och tydliga ramar. En utbildad förskollärare bör vara medveten om och konstruktivt kunna balansera mellan närhet och distans, omsorg och auktoritet, ödmjukhet och orubblighet i relationer med barnen. Hen måste också ha förmågan att, genom sitt ledarskap, förhandla fram ramar och rutiner som bidrar till vilka relationer som möjliggörs, vilken "atmosfär" som präglar klimatet i gruppen. Slutligen måste hen kunna visa medvetenhet om hur styrdokumentens grundläggande värden kan kopplas till det egna förhållningssättet.

Didaktisk/Metodisk kompetens (DM)

En av grundstenarna inom domänen består av ämneskompetens/kompetens inom det förskolepedagogiska området. En student som tar examen på förskolläraryrkesprogrammet måste kunna använda sig av och utveckla sådan kompetens, som förutom ämneskunskap rymmer kunskaper inom pedagogik, psykologi, sociologi, värdegrundsfrågor, styrdokument och informationsteknik. Kompetensen ska vara både bred och djup samt visa sig i studentens praktiska handlingar. En viktig dimension av kompetensen inom området handlar om förmågan att skaffa kunskap om barnets erfarenheter, kunskaper, intressen och behov. I en didaktisk kompetens integreras kunskapen om barnen med ämneskunskaperna,

så att didaktiska val kan göras. Sådana val handlar om att ta beslut om mål för undervisningen samt välja organisation för verksamheten, lärandeaktiviteter och material eller andra resurser som gynnar såväl individuellt som kollektivt lärande. Det är i dessa val som förskolläraren reflekterar över didaktikens grundfrågor: Vad ska läras? Hur ska det läras? Varför ska det läras? Även förmågan att lyfta fram lärandet och göra det synligt för barnen ingår i domänen, liksom kompetensen att kunna bedriva undervisning inom ramen för den målstyrda förskolan. En student som avslutat utbildningen måste vara förtrogen med de olika styrdokument som ligger till grund för arbetet. En sådan förtrogenhet måste också visa sig i studentens handlingar och reflektioner.

Analytisk/Reflekterande kompetens (AR)

En viktig ingrediens i förskollärares yrkeskompetens består av förmågor och färdigheter att kunna reflektera över och analysera sina personliga erfarenheter, andras systematiserade erfarenheter och personliga värderingar. Ju längre in i utbildningen som studenten kommer desto skickligare blir hen på att koppla verksamheten och de egna värderingarna till andras erfarenheter, styrdokument och vetenskapliga teorier. Hen har också beredskap för att ompröva egna praktiska teorier och värderingar. I kompetensen ingår inte bara ambitionen att reflektera kring, påverka och utveckla verksamheten, utan också viljan att delta i kollektiv utveckling av förskolan. Iakttagelser och erfarenheter måste därför kunna kommuniceras, diskuteras och ifrågasättas tillsammans med andra, i kollegier, arbetslag eller andra pedagogiska forum. Det är emellertid viktigt att en förskollärare behåller sin handlingskraft och att hen har utvecklat en rimlig, långsiktig och hållbar strategi för sitt arbete. Didaktiska intentioner bör alltså kunna balanseras mot faktiska villkor för utbildningen i förskolan samtidigt som förskolläraren visar vilja att påverka villkoren och därmed utveckla handlingsutrymmet.

Två perspektiv på yrkeslärande

Det teoretiska vetandet och det praktiska kunnandet kan betraktas som två olika kunskapsformer som har olika karaktärer och kräver olika läroprocesser. För att kunna integrera teori och praktik, så att det blir ett verkningsfullt stöd för studentens lärande, måste en systematisk organisation för, och koordinering av, de olika läroprocesserna upprättas. För att åstadkomma detta har lärarutbildningen vid Linnéuniversitetet valt att beskriva lärandet under VFU utifrån två teoretiska positioner – deltagarperspektivet och åskådarperspektivet. De båda perspektiven på yrkeslärande är lika viktiga att hantera i en förskollärarutbildning. För att möjliggöra detta anges i ramverket vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål.

Deltagarperspektivet

Meningen med VFU, enligt deltagarperspektivet, är att föra studenten in i en yrkespraktik och yrkesgemenskap, där kunnandet växer ju mer tid studenten tillbringar i en arbetsgemenskap och ju större ansvar hen får ta i utförandet av arbetet. Här är VFU-handledaren en förmedlare av den ofta outtalade eller tysta kunskap som anses giltig. Den huvudsakliga uppgiften för VFU-handledaren är att agera modell och att utmana studenten allt eftersom denna växer in i förskollärollen. Lärandet ses som en social process och som en rörelse – från perifert (lärling) mot centralt (mästare) deltagande i en yrkesgemenskap. Lärande baseras inte på artikulerad, distanserad eller kritisk teoretisk reflektion, utan på görande och erfarenhet (som ju naturligtvis också grundar sig på reflektion) och är dessutom så intimt förbundet med den praktiska situationen att det i princip bara kan förvärfvas där. För att kunna bedöma studentens kunnande måste därför hens handlingar observeras.

Åskådarperspektivet

Enligt åskådarperspektivet är det viktigt att studenten ges tillfällen att observera och pröva på situationer i yrket som därefter får utgöra exempel och underlag för reflektion. Centralt är att kunna distansera sig från verksamheten för att så att säga "få syn på den" och på de underliggande värderingar och mönster som styr den. VFU-handledarens uppgift är i detta perspektiv att stödja studenten i problematisering och reflektion kring yrket och förskolläraryrollen. Det innebär till stor del att vara en kritisk samtalspartner. Om praktiksituationen är välfungerande eller inte, har ingen avgörande betydelse, eftersom i princip alla situationer kan utgöra en grund för reflektion. Någon "rätt" eller riktig yrkesutövning existerar inte och poängen med att vistas i en yrkesgemenskap är att se många olika situationer i avsikt att granska och problematisera dessa. Kvalificerad yrkesutövning handlar i detta fall om att ha förmåga att ifrågasätta sitt handlande och väga alternativ mot varandra. En bedömning av studentens kompetens under en VFU-period behöver, enligt detta perspektiv, inte alltid grunda sig på observationer av handlingar. Den kan likaväl baseras på studentens muntliga eller skriftliga reflektioner. I denna teoretiska position ses det som en poäng att VFU är varierad, att man får uppleva olika verksamheter/förskolor. VFU-perioden föregås av teoretiska kurser och teoribaserade uppgifter förs med från de universitetsförlagda delarna av utbildningen. Utan så kallade "teoretiska glasögon" får studenten svårt att upptäcka vad som egentligen utspelar sig i verksamheten.

Till slut...

I matriserna nedan som beskriver kunskapsprogressionen anges vilket perspektiv som dominerar lärandet inom varje mål. De olika perspektiven symboliseras av två olika bilder:

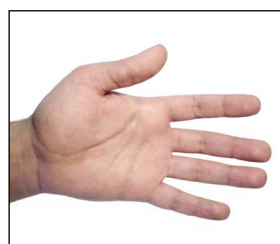
Deltagarperspektiv

Åskådarperspektiv

I matriserna kan också avläsas vilken godkänd-nivå som gäller för respektive VFU-period. Målen för VFU har kompletterats med en beskrivning samt förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande. Övriga dokument som finns till hands för att stödja student, VFU-handledare och besökande VFU-lärare är VFU-handboken, kursplaner samt bedömningsunderlag för de olika kurserna.

Mål för VFU I-IV

	RK₁ Medverka till ett demokratiskt klimat i utbildningen i förskolan som präglas av lyhördhet och respekt och som möjliggör barnens delaktighet och inflytande
Underkänd (U)	Studenten saknar lyhördhet och/eller respekt i bemötandet av barnen. Hen visar inget intresse för barnens villkor och behov, ingen tilltro till deras förmåga och ingen uppfattning om hur deras delaktighet och inflytande skulle kunna möjliggöras.
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.
Grundläggande (Gr)	Studenten är lyhörd och respektfull i bemötandet av barnen, visar tilltro till deras förmåga och anstränger sig för att förstå deras perspektiv, villkor och behov och skapar därmed förutsättningar för delaktighet och inflytande.
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten är lyhörd och respektfull i bemötandet av barnen, anstränger sig för att förstå deras perspektiv, villkor och behov. Studenten uppmuntrar aktivt barnen att anta utmaningar och agerar på ett sätt som möjliggör delaktighet och inflytande.

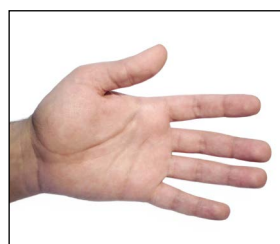
Var och en som verkar inom förskolan ska agera utifrån att varje barn har lika stort värde och ges lika stora möjligheter att utvecklas och lära. I sina handlingar visar förskolläraren empatisk förmåga, tilltro till barnets förmåga och ett aktivt stöd i utvecklingen av barnens självkänsla.

Under VFU-perioderna får studenten möjlighet att utveckla ett förhållningssätt där varje barns olika sätt att uttrycka sig och samspela med andra, oavsett barnets kön och bakgrund, ges värde. Studentens attityd och handlingar bör också "smitta av sig" till barngruppen så att ett klimat av lyhördhet och respekt för varandra etableras och upprätthålls. Ett sådant klimat är en förutsättning för att utbildningen ska kunna bedrivas under demokratiska former eftersom det möjliggör för barnen att känna ansvar, solidaritet, delaktighet och inflytande.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Försöker studenten agera som om alla barn har lika värde eller ses vissa barn som "favoriter"?
- På vilka sätt visar studenten att alla barn har ett lika värde?
- Hur visar studenten tilltro till barnens förmågor?
- På vilka sätt visar studenten att hen är lyhörd och respektfull i mötet med barnen?
- Påverkas klimatet i barngruppen positivt av studentens handlingar? I så fall – hur?
- Hur erbjuder studenten barnen möjlighet till delaktighet och inflytande?

Relationell/Kommunikativ kompetens

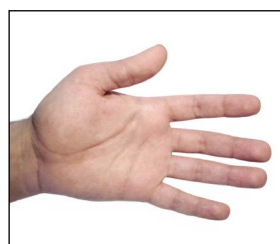
	RK₂ Skapa och upprätthålla goda relationer med barn och vuxna	
Underkänd (U)	Studenten visar ingen öppenhet för att skapa kontakt och föra dialog med barn och vuxna <i>eller</i> de försök som studenten gör för att skapa kontakt är olämpliga eller inte ändamålsenliga. Studenten kan inte heller uttrycka sig så att barnen förstår.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period I</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten visar öppenhet för att skapa kontakt och föra dialog med barn och vuxna. De försök som studenten gör för att skapa kontakt med barnen är lämpliga, tydliga och ändamålsenliga och har en avvägd balans mellan närhet och distans	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten skapar god kontakt med vuxna och goda relationer med barnen på sätt som är ändamålsenliga i förhållande till barnens skilda bakgrunder och behov. Det finns en tydlig vilja till och strävan efter att barnen ska känna att möjligheten till kontakt och relation alltid finns. Studenten kan leda resonerande samtal i lyhört samspel med barnen, både enskilt och i grupp. Under dessa samtal förmår studenten upprätthålla ett tydligt ledarskap.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>

Grunden för framgångsrik utbildning i förskolan ligger naturligtvis i förmågan att skapa och upprätthålla goda relationer med barnen samt med de vuxna i verksamheten. Värdesätter studenten samtal med barnen? Finns en nyfikenhet och vilja att kommunicera med dem? Inbjuder studenten barnen att ta kontakt? Har studenten en känsla för vilka sätt att etablera en relation som är lämpliga, beroende på sammanhanget och barnet?

Ledarskapet visar sig i sättet att skapa och upprätthålla relationer med barnen. Här är det viktigt att studenten förmår upprätthålla ledarskapet genom att finna balansen mellan närhet och distans. Den egna personen är ett viktigt verktyg i ett sådant arbete. Studenten ska kunna problematisera gränser mellan personligt och privat samt hur auktoriteten kan upprätthållas samtidigt som omsorgen om barnen betonas.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Skapar studenten kontakter med vuxna i verksamheten? Är dessa försök lämpliga i förhållande till sammanhanget?
- Knyter studenten kontakt med barnen på ett lämpligt sätt i olika situationer? I så fall – hur?
- Tar studenten ögonkontakt med barnen?
- Präglas kommunikationen av nyfikenhet, värme, uppriktighet, omtanke och humor?
- Skapar studenten relationer till alla barn eller är vissa barn "osynliga"?
- Hanterar studenten relationer till barnen med ett bibehållet ledarskap?
- Hur försöker studenten utveckla sina relationer med barnen?

	RK₃ Visa ett professionellt förhållningssätt i sitt ledarskap	
Underkänd (U)	Studenten kan inte skilja på rollen som kamrat/förälder och lärare. Studenten visar inte förmåga att samla och leda en grupp.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten visar ett professionellt ansvar och kan skilja på rollen som kamrat/förälder och lärare. Hen visar förmåga att samla och leda en grupp.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten visar förmåga att växla mellan roller och har inga problem att återta ledarrollen. Hen kan balansera sitt ledarskap beroende på barns skilda behov och förutsättningar men också utifrån vad olika situationer kräver.	Godkänd nivå för VFU-period IV

Många studenter kommer direkt in i utbildningen från gymnasiet och från sin roll som elev och förväntas nu växla över till rollen som förskollärare, vilket till en börja kan upplevas som svårt. Förskolläraren har ett ansvar att leda undervisningen i förskolan. Därmed förväntas förskolläraren ha en auktoritet. I möten med barn måste studenten därför kunna visa tydlighet. Det innebär att hen ibland, med bibehållen respekt för individen, måste kunna "stå i vägen" och sätta gränser. Förmågan att kunna leda och samla olika konstellationer av grupper i de situationer som krävs för yrkesutövningen är av stor betydelse. De vuxnas förhållningssätt påverkar barnens förståelse och respekt för sin omvärld. Därför är alla som arbetar på förskolan viktiga förebilder som noga måste välja hur man definierar och kommunicerar sin auktoritet och sitt ledarskap.

Kompetensen inom målet kan med andra ord sägas handla om hur studenten förmår skapa ramar i utbildningen. Hur tydligt formuleras förväntningar på umgängesformer? Vad framstår som acceptabelt inom ramen som studenten etablerat?

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Visar studenten att hen är beredd att ta på sig ledarskapet på det sätt som förväntas av en förskollärare? I så fall – hur?
- Har studenten förmågan att kombinera ett tydligt ledarskap med bibehållen respekt för barnen?
- Kan studenten visa följsamhet i sitt ledarskap beroende på barn och situation?
- I vilka situationer har studenten svårare/lättare att visa det ledarskap som förväntas av en förskollärare?

Relationell/Kommunikativ kompetens

	RK₄ Relatera grundläggande värden i styrdokumentet till såväl utbildningen i förskolan som till det egna förhållningssättet	
Underkänd (U)	Studenten har ingen kännedom om grundläggande värden i styrdokumentet och kan inte ge exempel på hur styrdokumentens värderingar kan komma till uttryck i utbildningen eller i det egna förhållningssättet.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period I</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten har kännedom om grundläggande värden i styrdokumentet och kan ge exempel på hur styrdokumentens värden kan komma till uttryck i utbildningen. Studenten visar förståelse för sin egen roll som förebild samt för hur egna värderingar kommer till uttryck i det egna förhållningssättet.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten har strategier för hur styrdokumentens grundläggande värden kan komma till uttryck i utbildningen. Hen arbetar aktivt med att utveckla och utvärdera värdegrundsfrågor samt uppmuntrar samtal om värdegrunden inom ramen för demokratiska principer, såväl med barn som med kollegor.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>

Läroplanen för förskolan beskriver normer och värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen. Utöver kännedom om normer och värden krävs en förmåga att tolka målen och försöka begripa innebörden av dem. Det är också viktigt att kunna möjliggöra ett förverkligande av de utpekade värdena. Vilka värden kommuniceras i arbetet med barnen? Hur kommer värdegrunden till uttryck gentemot kollegor och vårdnadshavare? Studenten måste kunna distansera sig för att kunna reflektera över vilka värderingar som hen kommunicerar i arbetet med barnen. Mot slutet av utbildningen ska studenten också kunna beskriva och visa hur hen aktivt arbetar med utveckling av värdegrundsfrågor.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur visar studenten kännedom om styrdokumentens mål och riktlinjer vad gäller normer och värden?
- Hur använder studenten styrdokumentens skrivningar för att motivera egna handlingar eller för att diskutera utbildningen?
- Hur förmår studenten reflektera över sitt eget förhållningssätt och vilka värderingar som det signalerar?
- Är studenten aktiv i samtal om värdegrunden? I så fall – hur?

	RK₅ Kommunicera med vårdnadshavare om barnens lärande och/eller sociala situation	
Underkänd (U)	Studenten visar ingen kunskap om former för kommunikation <i>eller</i> vilja till samverkan och dialog med vårdnadshavare eller gör inga försök att kommunicera med vårdnadshavare trots att behov föreligger.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten visar prov på samverkan och dialog med vårdnadshavare samt har kunskap om former för kommunikation som hen kan använda för att kommunicera med vårdnadshavare i skilda syften.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten visar förmåga att på olika sätt kommunicera såväl barnets lärande som sociala situation med vårdnadshavare.	Godkänd nivå för VFU-period IV

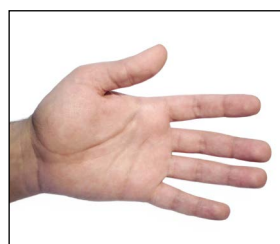
I stort sett dagligen möter förskollärare barnens vårdnadshavare i spontana situationer, som till exempel vid lämning och hämtning. I möten med vårdnadshavare ska studenten kunna upprätta en god kommunikation. Hen ska använda de tillfällen som bjuds och visa ansvar för att det utvecklas förtroendefulla relationer mellan förskolans personal och barnens familjer. I en sådan kommunikation ingår att hålla vårdnadshavare informerade om barnets trivsel och utveckling samt om verksamheten i förskolan.

Även om det kan vara svårt för studenten att inom ramen för utbildningen få tillträde till andra mer formella arenor för kommunikation mellan förskola och vårdnadshavare, som till exempel utvecklingssamtal, ska studenten under den senare delen av utbildningen kunna problematisera innehållet i sådan kommunikation samt former för hur detta kan genomföras. Studenten kan ofta uppleva att vårdnadshavare i första hand vänder sig till förskolläraren. Det är därför viktigt, i rollen som VFU-handledare, att man utmanar studenten in i samtal med vårdnadshavare.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur visar studenten vilja att samverka och kommunicera med vårdnadshavare?
- Kan studenten samverka och kommunicera med vårdnadshavare på ett lämpligt sätt?
- Kan studenten visa exempel på olika sätt att kommunicera med vårdnadshavare om barnens lärande och/eller sociala situation?
- Är kommunikationen anpassad till vårdnadshavarens olika behov och erfarenheter?
- Om tillfälle ges, visar studenten vilja och intresse att delta i olika samverkansformer med vårdnadshavare?

Didaktisk/Methodisk kompetens

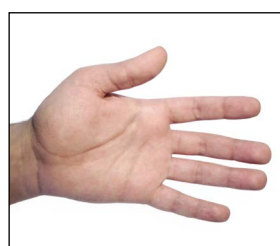
	DM₁ Agera utifrån att omsorg och lärande bildar en helhet i förskolan	
Underkänd (U)	Studenten förmår inte uppfatta att en situation kan omfatta både omsorg och lärande.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period I</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten förmår i en och samma situation kommunicera omsorg och lärande.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten förmår i en och samma situation integrera omsorg och lärande med utgångspunkt i barnets perspektiv.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>

I förskolan bildar omsorg och lärande en helhet. Därmed måste studenten ges möjlighet att vidareutveckla en integrerad blick för verksamheten.

I såväl planering och utvärdering av verksamhet som i ögonblickssituationer ska en förskollärare kunna skifta fokus och sätta båda delar i spel. En sådan kompetens bör kombineras med en ambition att betrakta verksamheten utifrån barnets perspektiv. En integrering av omsorg och lärande kräver en lyhördhet för barnets förmåga och behov.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur planerar studenten för, eller agerar i en och samma situation, utifrån en integrerad syn på omsorg och lärande?
- På vilket sätt uppmärksammar studenten de barn som behöver hjälp med bibehållit fokus på såväl spontant som planerat lärande?
- På vilka sätt visar studenten att det finns en tillit till barnets förmåga och behov i försöken att integrera omsorg och lärande?

	DM₂ Skapa undervisningssituationer som är trygga och för barnen meningsfulla och som främjar barns utveckling och lärande både individuellt och i grupp	
Underkänd (U)	Studenten väljer aktiviteter, material och andra resurser som är otrygga och som inte stödjer barns utveckling eller utmanar barns lärande.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten väljer aktiviteter, material och andra resurser som är trygga och för barnen meningsfulla och som främjar barns utveckling och lärande.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Förutom vad som krävs för utvecklad nivå väljer studenten aktiviteter, material och andra resurser som möjliggör skillnader i lärande och utveckling mellan individer eller grupper av barn.	Godkänd nivå för VFU-period IV

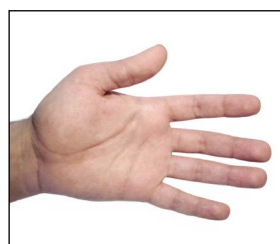
Utifrån en trygg fysisk inramning och genom att skapa ett tryggt sammanhang kan en förskollärare ta vara på förskolans potential att stimulera barns naturliga lust att lära och utvecklas. Avgörande för att studenten ska kunna skapa undervisningssituationer är att det finns positiva förväntningar, en syn på barnet som en individ med förmågor, med ett intresse för att lära och erövra nya erfarenheter, kunskaper och färdigheter. Varje enskilt barn måste uppleva att det finns en tilltro till hens förmåga.

Med hjälp av kunskaper om innehållet i det som ska läras och genom att skaffa sig en uppfattning om barnen, deras erfarenheter, intressen, behov, förutsättningar och skilda sätt att lära skapas förutsättningar för meningsfulla lärprocesser. Utifrån detta gör förskolläraren didaktiska val. När hen erbjuder aktiviteter, material och andra resurser, som till exempel digitala verktyg, sker hela tiden överväganden kring gynnsamma relationer mellan de intentioner som finns om lärandet och det individuella barnet/grupper av barn.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- På vilket sätt visar studenten att hen uppmärksammar risker i miljön och situationer som kan upplevas otrygga?
- Försöker studenten – i den mån det är möjligt – att göra miljön ”attraktiv”, trygg och inbjudande för alla barn?
- På vilka sätt är valda aktiviteter, material och andra resurser ändamålsenliga för undervisningen?
- På vilka sätt är undervisningen anpassad till barnens erfarenheter, frågor, behov och skilda förutsättningar?
- Hur involveras barnen i syftet med undervisningen?
- Hur påverkar studenten barnens möjligheter att förstå sammanhang på olika sätt?
- Hur visar studenten att hen ser varje barn som kompetent att lära sig?
- På vilka sätt är studentens handlingar eller förväntningar på barnens lärande utmanande samtidigt som de är inom räckhåll för barnen att uppnå?
- Hur förmår studenten stimulera barnen så att utmaningar i lärandet sker succesivt och inte i lösryckta situationer?

Didaktisk/Methodisk kompetens

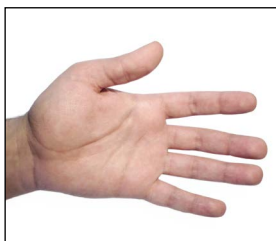
	DM₃ Observera och dokumentera undervisningssituationer samt tolka dessa i förhållande till verksamhetens mål och den pedagogiska miljön	
Underkänd (U)	Studenten har inte genomfört observationer och dokumentationer av undervisningssituationer eller tolkat dessa i förhållande till verksamhetens mål och den pedagogiska miljön.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten har observerat och dokumenterat undervisningssituationer samt tolkat dessa i förhållande till verksamhetens mål och den pedagogiska miljön.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten har observerat och dokumenterat undervisningssituationer samt tolkat dessa i förhållande till verksamhetens mål och den pedagogiska miljön. Studenten har även värderat resultatet av tolkningen och kan utifrån det ge förslag till hur hen kommer att använda resultaten från utvärderingen i kommande planering och/eller till verksamhetsutveckling.	Godkänd nivå för VFU-period IV

Under VFU ska studenten ges insikt i förskollärarens ansvar för hur förskolans kvalitet systematiskt kan dokumenteras, följas upp, utvärderas och utvecklas. I början av utbildningen kan det handla om att studenten iakttar ett enskilt barn eller en avgränsad aktivitet och tillsammans med VFU-handledaren reflekterar över iakttagelserna. I slutet av utbildningen kan det röra sig om att studenten med hjälp av olika (digitala) tekniker observerar och samlar fortlöpande dokumentation från aktiviteter med grupper av barn samt självständigt eller tillsammans med barnen och arbetslaget tolkar informationen och värderar hur den kan användas för att förbättra kvaliteten i verksamheten.

En förskollärare måste kunna observera och dokumentera de undervisningssituationer som erbjuds samt tolka observationerna och dokumentationen i avsikt att stödja barnens utveckling och lärande. Reflektioner kring sådana tolkningar ska framför allt fokusera på vilka förutsättningar som finns i verksamheten för att barnen ska kunna lära samt hur en sådan pedagogisk miljö kan påverkas i en för barnens lärande och utveckling gynnsam riktning. Observationerna, dokumentationen och tolkningarna måste också kunna relateras till såväl lokala som nationella mål för verksamheten.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur använder sig studenten av observation och dokumentation? Beaktas etiska aspekter? Får barnen t.ex. välja om de vill vara med eller inte i observationerna?
- På vilka sätt kan studenten, i sina observationer, dokumentationer eller analyser, uppmärksamma barnens lärande och förskolans möjligheter att tillgodose barnens möjligheter att utvecklas?
- På vilka sätt uppmärksammar studenten, via sina observationer och dokumentationer hur barnens förmågor kan tas tillvara?
- Hur görs, i tolkningar av observationer och dokumentationer av undervisningen, en koppling till målen (läroplanen)?
- På vilka sätt använder studenten tolkningar av observationer och dokumentationer som ett underlag för planering av den fortsatta verksamheten med barnen?
- På vilka sätt ingår frågor om barnens samspel och deras möjlighet till delaktighet och inflytande i studentens tolkningar av observationer och dokumentationer?

	DM₄ Tillvarata barnens kunskaper, erfarenheter och intressen för att stimulera varje barns lärande och utveckling	
Underkänd (U)	Studenten saknar kännedom om, gör inga direkta försök att undersöka, eller vet inte hur hen kan skaffa sig information om vad barnen förstår eller vilka erfarenheter och intressen de har.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten skaffar sig en viss kännedom om barnens kunskaper, erfarenheter och intressen genom en variation av metoder och beaktar detta för att stimulera varje barns utveckling och lärande.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten har överblick över individuella barns och grupper av barns kunskaper, erfarenheter och intressen och kan, med utgångspunkt i detta, anpassa val av aktiviteter/undervisning och material.	Godkänd nivå för VFU-period IV

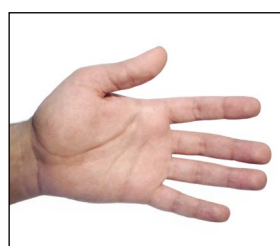
För att kunna stödja varje barns utveckling och lärande måste studenten kunna kombinera en förståelse för innehållet i det som ska läras med kunskaper om barnens erfarenheter, behov, förutsättningar och skilda sätt att lära. Exempel på frågor som studenten ska ställa till sig själv är: Vad kan barnen? Vilket intresse har de? Vilka kulturella erfarenheter/ resurser har de? Att skaffa sig sådan information sker ofta genom att "fånga tillfället i flykten", när studenten knyter kontakter och bygger relationer med barnen.

Det kan också ske på ett mer formellt sätt via till exempel observationer och dokumentationer. I takt med utbildningens fortskridande ska studentens repertoar av sådana tekniker expandera. Det är viktigt att studenten, i ett sådant arbete, vidare-utvecklar en känslighet för olikheter mellan individer. Det inrymmer en grundläggande förståelse för hur föreställningar om kön, etnicitet och klass kan påverka barnens utveckling och lärande.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Vad gör studenten för att ta reda på barnens kunskaper, erfarenheter och intresse?
- Hur visar studenten att hen använder denna kunskap i kontakter med barnen?
- Hur förmår studenten använda sig av sådan kunskap i planering och genomförande av nya aktiviteter i såväl spontan som planerad undervisning?
- På vilka sätt visar och tydliggör studenten vad barnen lärt sig så att nya tankar kring deras egen kunskapsutveckling väcks hos barnen?

Didaktisk/Methodisk kompetens

	DM₅ Använda lek för att stimulera barnens utveckling och lärande	
Underkänd (U)	Studenten förmår inte använda sig av lek för att främja barnens utveckling och lärande.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period I</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten uppmuntrar barnen att leka, stödjer barnens egen lek samt intar ett lekfullt förhållningssätt i lek initierad av barn, men förmår också använda lek som verktyg i undervisningen.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studentens förhållningssätt ökar alla barns möjligheter att leka. Hen förmår självständigt skapa och ta tillvara på situationer som integrerar lek och lärande.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>

Leken har stor betydelse för barnens välbefinnande och lärande. Leken används ofta i förskolan för att barnen ska kunna bearbeta sina upplevelser och befästa sina kunskaper.

En förskollärare måste därför kunna ge utrymme för att varje barns lek och skapande, och dess olika uttrycksformer, tillåts och uppmuntras. När studenten planerar och genomför aktiviteter ska lekens potential för lärande övervägas och användas. Studenten ska kunna använda lekens och det lustfyllda lärandets olika former för att stimulera barnens kreativitet, fantasi, inlevelse, kommunikation samt förmåga till samarbete och problemlösning.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur stödjer studenten barnens egen lek?
- Hur uppmuntrar studenten barnen att leka?
- På vilka sätt agerar studenten för att lek ska gynna barnens utveckling och lärande?
- Hur skapar studenten situationer där lek och lärande integreras?
- Hur tas dessa tillfällen tillvara i det fortsatta arbetet med barnen?
- På vilka sätt förmår studenten iaktta, samtala om och reflektera kring barns lek och lärande?

	DM6 Relatera didaktiska val i verksamheten till styrdokumentet	
Underkänd (U)	Studenten uppvisar stora brister i kunskapen om relevanta styrdokument och hur de relaterar till didaktiska val i verksamheten.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period I
Grundläggande (Gr)	Studenten har kännedom om relevanta styrdokument och förmår tolka och koppla dem till didaktiska val i verksamheten.	Godkänd nivå för VFU-period II
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period III
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten förmår analysera didaktiska val i verksamheten i förhållande till relevanta styrdokument och kan, med utgångspunkt i utvärdering, föreslå utveckling av verksamheten.	Godkänd nivå för VFU-period IV

I en didaktisk kompetens integreras kunskapen om barnen med ämneskunskaper så att didaktiska val kan göras. Sådana val handlar om att ta beslut om mål för lärandet samt välja organisation för verksamheten, undervisning och material eller andra resurser som gynnar såväl individuellt som kollektivt lärande. Det är i dessa val som förskolläraren reflekterar över didaktikens grundfrågor: Vad ska läras? Hur ska det läras? Varför ska det läras? De didaktiska valen är också beroende av vad som står i de styrdokument som gäller för verksamheten. I styrdokumentet har undervisningsuppdraget fått en allt större betydelse.

De intentioner som studenten har med undervisningen ska stå i samklang med de mål för utveckling och lärande som skrivs fram i styrdokumentet. För detta krävs en god kännedom om dokumenten samt en förståelse för hur de relaterar till verksamheten. När studenten väljer aktiviteter, material och andra resurser för att stimulera barnens lärande – när didaktiska val görs – ska hen kunna finna motiv för dessa i styrdokumentet. Studenten ska också kunna ställa de didaktiska valen i förhållande till styrdokumentet för att reflektera över utfallet av undervisningen och med grund i detta fatta nya didaktiska val.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Visar studenten kunskap om de mål och riktlinjer som gäller för utveckling och lärande i förskolan?
- Kan studenten argumentera för egna didaktiska val med stöd i styrdokumentet?
- Kan studenten i sin analys av undervisningen göra kopplingar till styrdokumentet?
- Kan studenten, i en sådan analys, ge förslag på hur undervisningen kan utvecklas?

Analytisk/Reflekterande kompetens

	AR₁ Reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån teoretiska och praktiska argument	
Underkänd (U)	Studenten visar ingen ambition att ställa frågor runt verksamheten i stort. Hen visar ingen eller få tecken på nyfikenhet.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period I</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten visar förmåga att, med argument hämtade ur teoretiskt vetande eller praktisk erfarenhet, ställa frågor kring såväl verksamheten som sitt eget förhållningssätt.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten visar förmåga att, utifrån en syntes av teoretiskt vetande och praktisk erfarenhet, ställa frågor som kan bidra till verksamhetsutveckling samt ge förslag till vidare forskning.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>

Alla förskollärare reflekterar mer eller mindre oupphörligt över sitt uppdrag och utbildningen. Att arbeta med barns lärande och utveckling innebär med nödvändighet att vara en reflekterande förskollärare. Problem och dilemman uppstår ständigt i den vardagliga verksamheten.

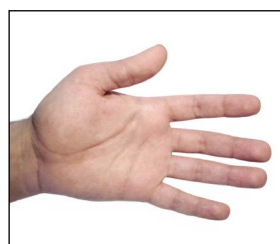
Under utbildningens gång ska studenten utveckla förståelse för hur komplext arbetet är och att förskollärare i sin yrkesutövning ständigt måste ompröva såväl sin egen roll som utbildningen i sin helhet för att kunna utveckla arbetet. Ambitionen är att en student i förskollärarprogrammet ska komma ut i arbetslivet med en utvecklad förmåga att ompröva egna praktiska teorier och värderingar. För att lägga grunden till ett sådant förhållningssätt krävs att studenten redan tidigt i förskollärarprogrammet visar nyfikenhet och vilja att ställa frågor runt utbildningen i förskolan liksom runt verksamheten i stort.

En reflekterande förskollärare kan kombinera sitt teoretiska vetande med erfarenheter av situationer. På liknande sätt bör studenten, mot slutet av sin utbildning, kunna kombinera sina kunskaper om teori med sina erfarenheter i verksamheten, kunna se hur de hänger samman eller skiljs åt men också – och kanske framför allt – kunna ställa frågor som kan leda till utveckling av verksamheten och som ger uppslag till vidare studier (det självständiga arbetet).

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Kan studenten se samband mellan praktisk erfarenhet och teori?
- Ställer studenten relevanta frågor kring utbildningen i förskolan?
- Kan studenten motivera frågorna med hjälp av praktisk erfarenhet och/eller teorier?
- På vilka sätt visar studenten en öppen attityd inför det kommande arbetet?
- Ställer studenten frågor som kan leda till såväl egen utveckling som verksamhetsutveckling?

Mål för VFU II–IV

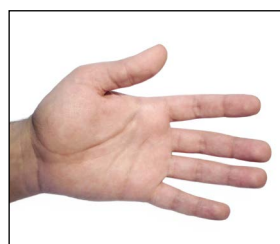
	RK6 Skapa och upprätthålla ett klimat som främjar goda relationer i barngruppen	
Underkänd (U)	Studenten gör inga eller få försök att främja goda relationer i gruppen och uppmärksammar inte handlingar eller situationer som motverkar goda relationer i gruppen. I de fall studenten uppmärksammar sådana handlingar eller situationer görs det utan respekt för barnen.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period II
Grundläggande (Gr)	Studenten gör konstruktiva försök att främja goda relationer i gruppen och uppmärksammar handlingar och situationer som motverkar goda relationer i samvaron på ett sätt som visar respekt för barnen, t ex genom att stödja och hjälpa barnen att bearbeta konflikter, reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra.	Godkänd nivå för VFU-period III
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten bemöter handlingar och situationer som motverkar goda relationer i samvaron på ett konstruktivt sätt och med rimlig framgång, på sätt som uppvisar respekt för barnen. Hen arbetar konsekvent för att få till stånd ett klimat som främjar goda relationer i gruppen och förmår samtidigt hantera maktstrukturer.	

En grundläggande pedagogisk och didaktisk fråga är den atmosfär som skapas och kommuniceras mellan deltagarna i en grupp. Att ha ett gott klimat brukar ofta räknas som en förutsättning för framgångsrikt lärande. Ett gott klimat med goda relationer kan ofta liknas vid ett demokratiskt och tillåtande klimat där samhörighet och ansvar ges möjlighet att utvecklas och där barnen får möjlighet att visa medkänsla och solidaritet. En förskollärare stimulerar barnens samspel och hjälper dem att bearbeta konflikter samt reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra.

Det handlar om att utmana barnens förmåga och vilja att ansvara, inte bara för sig själva, utan för samvaron i gruppen samt att ge dem möjlighet att både involvera sig i och dra sig tillbaka från vardagens alla aktiviteter och intryck. Det handlar också om att som förskollärare sätta värde på varje barns olika sätt att uttrycka sig och samspeja med andra, oavsett till exempel kön och kulturell bakgrund.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunskande:

- Uppfattar studenten beteenden eller situationer som motverkar respektive stärker goda relationer?
- Hur planerar och argumenterar studenten för ett gott klimat (till exempel i samband med gruppindelning)? Uppmuntrar studenten barnen att bruka demokratiska förhållningssätt och strategier (som till exempel förhandling) i sitt samspel?
- Uppträder studenten som en god förebild? Ser hen sig själv som ett arbetsredskap för att uppnå ett positivt klimat?
- Visar studenten medvetenhet om asymmetriska relationer barn/vuxen samt om maktstrukturer i barngruppen?

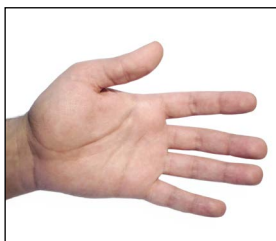
	RK7 Skapa professionella relationer till kollegor i syfte att främja verksamhetsutveckling	
Underkänd (U)	Studenten visar ingen kunskap om vilka resurser kollegerna kan utgöra eller är medveten om att kollegor kan utgöra resurser men visar inget intresse av att nyttja deras erfarenheter och kunskaper, trots att behov föreligger eller att detta skulle kunna medföra förbättringar.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten visar att hen har kunskap om de resurser som kollegornas erfarenheter och kunskaper utgör och gör försök att nyttja dem. Hen visar också vilja att dela med sig av egen erfarenhet i kollegiala sammanhang.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten visar att hen har kunskap om de resurser som kollegornas erfarenheter och kunskaper utgör och gör försök att nyttja dem. Hen visar också vilja att dela med sig av egen erfarenhet i kollegiala sammanhang. Studenten visar prov på samarbete med kollegor. Hen visar att kollegornas erfarenheter och kunskaper utgör en resurs och deltar aktivt i kollegiala situationer för verksamhetsutveckling.	

Samarbetet mellan förskollärare men också mellan förskollärare och andra yrkesgrupper har kommit att bli en allt mer central och viktig del av yrkesvardagen. Det går helt enkelt inte att klara sitt arbete utan en förmåga att kunna skapa och upprätthålla professionella relationer.

I arbetet ingår att man är en medlem i ett team. För att kunna bli en fullvärdig medlem måste man visa sig aktiv i teamets arbete. Under förskolläraryrket måste studenten visa att hen kan delta i dessa diskussioner samt ta ett allt större ansvar för det gemensamma. Även i samband med arbetet att planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen för att stimulera barnens lärande och utveckling är det viktigt att studenten visar att hen tar stöd i kollegors erfarenhet och kunskap. Förutom att se kollegorna som resurser ska också studenten visa vilja att bidra med egen erfarenhet och kunskap i samarbetet.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur hanterar studenten situationer som hen själv inte upplever sig bemästra?
- Hur visar studenten att hen verkligen uppfattar kollegorna som en resurs?
- Hur visar studenten vilja att delta i kollegiala situationer?
- Hur bidrar studenten i det kollegiala samarbetet?

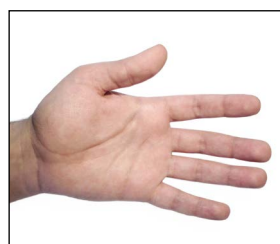
	DM₇ Kommunlicera l�randeinneh�llet på ett f�r barnen tydligt sätt samt utifrån en medveten förståelse av ämnet/ämnesområdet	
Underkänd (U)	Studentens kommunikation kring l�randeinneh�llet är felaktig, otydlig eller sv�rbegriplig.	
Introducerande (I)	�ver nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period II
Grundläggande (Gr)	Studentens kommunikation kring l�randeinneh�llet är tydlig och begriplig samt utgör från en medveten förståelse av ämnet/ämnesområdet.	Godkänd nivå för VFU-period III
Utvecklad (Ut)	�ver nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studentens kommunikation kring l�randeinneh�llet är tydlig, begriplig och entusiasmerande samt utgör från en medveten förståelse av ämnet/ämnesområdet. Kommunikationen anpassas såväl till kollektivet som till enskilda individer/grupper. Samtliga barn ges goda förutsättningar att delta och förstå.	

Det finns alltid ett inneh ll i lärandet. Det h r målet handlar om hur studentens eget ämneskunnande och egna förståelse av innehållet sätts i spel. Hur ”översätter” studenten sitt eget tänkande runt ett inneh ll och hur involveras barnens tankar och erfarenheter i detta? Använder hen centrala begrepp på ett korrekt sätt? Förmår hen att anpassa språket till barnen så att det görs begripligt utan att innehållet förvanskas?

Här handlar det  cks  om studentens förmåga att tydliggöra undervisningen i sig samt medverka till att barnen uppfattar denna som meningsfull. Kan studenten på ett tydligt och begripligt sätt instruera barnen? Tas, till exempel, avstamp i barnens personliga erfarenheter för att fånga och bygga upp ett intresse?

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Har studenten tillräckliga kunskaper om l randeinneh llet?
- Kan studenten föra en tydlig och begriplig kommunikation kring l randeinneh llet med barnen?
-  r undervisningen strukturerad så att det förväntade lärandet möjliggörs?
- Uppfattar de flesta av barnen vad de förväntas göra?
- Hur hjälper studenten enskilda barn/grupper av barn att förstå vad som förväntas av dem?
- Hur uppmärksammar och tar studenten tillvara på barnens intresse i den aktuella undervisningssituationen?

	DM8 Uppmuntra och synliggöra barnens egna initiativ att utvidga sitt lärande	
Underkänd (U)	Studenten beaktar inte barnens egna initiativ till att tänka och handla självständigt, kreativt eller kritiskt.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period II</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten uppmuntrar barnens egna initiativ till att tänka och handla självständigt, kreativt eller kritiskt.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten använder sig av aktiviteter eller strategier som är utformade i avsikt att uppmuntra barnen att tänka och handla självständigt, kreativt eller kritiskt kring undervisningssituationen.	

Det är viktigt att en förskollärare har förmågan att kunna stanna upp och betrakta. Istället för att omedelbart dyka in i situationer finns det ofta ett värde i att ibland avvakta och iaktta. Det handlar om att aktivt lyssna, om att ge sig själv möjligheter att kunna studera barnens aktiviteter för att upptäcka och förstå deras lärande, och att sedan utgå från detta i undervisningen. Genom att avvakta och iaktta kan barnens spontana nyfikenhet, upptäckter, egna initiativ och intentioner tas tillvara.

Under förskolläraryrket ska studenten visa en allt större skicklighet i att lyssna in barnen samt aktivt uppmuntra dem till självständiga, kreativa och kritiska handlingar. Det kan till exempel ske genom att ge barnen relevanta verktyg att förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankegångar med hjälp av ord, material, bilder samt estetiska och andra uttrycksformer.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur visar studenten förmåga att uppmärksamma och utnyttja situationer där barnens egna initiativ styr lärandet?
- Hur motiverar studenten eventuella val att avvakta/vänta in barnens initiativ?
- Vilka utrymmen för barnens självständighet, kreativitet och kritik i planering och genomförande av aktiviteter ger studenten?
- Hur bemöter studenten ifrågasättanden och kritiska argument från barnen?

	DM₉ Reflektera över i vilken utsträckning verksamhetsmålen har uppnåtts	
Underkänd (U)	Studenten kan inte uttryckligt beskriva värdet av de planerade eller genomförda aktiviteterna eller hur de behöver utvecklas/förbättras för att gynna lärandet av innehållet.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period II
Grundläggande (Gr)	Studenten kan beskriva värdet av aktiviteterna samt hur de behöver utvecklas/förbättras för att gynna lärandet av innehållet. Studenten kan i viss mån beskriva hur hen kan använda sig av de gjorda erfarenheterna i sitt framtida arbete.	Godkänd nivå för VFU-period III
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten kan beskriva värdet av aktiviteterna samt hur de behöver utvecklas/förbättras för att gynna lärandet av innehållet. Studenten kan beskriva hur hen kan använda sig av de gjorda erfarenheterna i sitt framtida arbete och argumentera kring sina överväganden med stöd även i didaktisk teori.	

Den undervisning som förskollärare genomför görs inte i blindo utan det finns mål och intentioner om att ett visst slags lärande och utveckling ska ske.

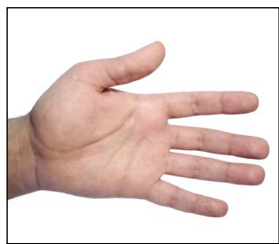
Under förskolläraryrkeprogrammet måste studenten vidareutveckla förmågan att motivera och argumentera för hur valda aktiviteter hänger ihop med och leder fram till målen. Studenten måste också kunna resonera kring utfallet av undervisningen. Ledde den till måluppfyllnad eller inte? Hur kan undervisningen modifieras eller justeras så att den kan ge en bättre effekt? Vad var det som fungerade bra? Vad gick inte som det var tänkt?

Studenten måste både kunna identifiera det som gått bra och våga se det som inte gått lika bra för att kunna utveckla undervisningen och hitta nya lösningar. Ambitionen är också att studenten, mot slutet av förskolläraryrkeprogrammet, har ett förråd av didaktiskt teoretiskt vetande och kan ställa sin utvärdering i relation till detta.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Förmår studenten beskriva resultatet av undervisningen?
- På vilket sätt överensstämmer studentens beskrivningar av vad som gått bra eller mindre bra med VFU-handledarens/examinatorns?
- Vilket stöd finns för beskrivningarna (i till exempel observationer)?
- Finns en analys över varför det gick bra/mindre bra? Hur beskriver studenten att hen avser att använda de gjorda erfarenheterna?
- Kan studenten argumentera för en förändring av framtida verksamhet med stöd i såväl egen erfarenhet som i didaktiskt kunnande?

Mål för VFU III–IV

	DM₁₀ Medverka till att lärandet blir synligt för barnen	
Underkänd (U)	Studenten försöker inte lyfta fram lärandet som aktivitet och mål. Hen saknar ambition att se undervisningssituationen ur barnens perspektiv och ger inte barnen möjlighet att se sig själva som lärande.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period III
Grundläggande (Gr)	Studenten gör ansträngningar för att förstå undervisningen utifrån barnets perspektiv. Hen försöker göra lärandet synligt genom att uppmuntra barnen att reflektera över sitt eget lärande.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten gör tydliga ansträngningar att förstå undervisningen utifrån barnets perspektiv. Hen uppmuntrar barnen att reflektera över sitt eget lärande. Studenten lyfter fram lärandet som aktivitet och mål och försöker framgångsrikt göra det synligt.	

Ett flertal studier pekar på att förskollärares förmåga att tala med barnen om lärande, att göra lärandet synligt, att lyfta fram det som aktivitet och mål är viktigt för att barnen ska uppfatta sig som lärande. Att exempelvis kunna synliggöra för barnet vad det har lärt sig (under dagen, under det aktuella tillfället, under en längre period) som barnet inte förut behärskade, är en svår men central kvalitet hos den skicklige förskolläraren.

Studenten ska aktivt arbeta med sin förståelse för hur och vad barnen förstår. Det handlar mycket om att lyfta fram lärande som en spännande och utmanande process, uppmärksamma barnen på vad som förändrats, utvecklats eller utvidgats i deras kunnande samt visa på hur detta gått till. Centralt för denna kompetens är att förskolläraren anstränger sig för att förstå lärandet genom barnens ögon samt anstränger sig för att kommunicera lärande till barnen.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Visar studenten nyfikenhet och försöker själv förstå vad och hur barnen lär?
Hur görs detta?
- Hur försöker studenten att lyfta fram och synliggöra själva lärandeprocessen?
- Hur försöker studenten visa fram vad barnen lärt sig, vad som blivit produkten av lärandet?

	AR₂ Reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån etiska argument	
Underkänd (U)	Studenten visar inte medvetenhet om att samspelet mellan barn och vuxna kan innehålla etiska dilemman. Studenten visar inte heller medvetenhet om att barn och andra vuxna kan ha olika värderingar och hur dessa kan ge avtryck i verksamheten.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period III
Grundläggande (Gr)	Studenten kan se kopplingar mellan egna/andras värderingar och handlingar. Studenten kan föra ett resonemang kring dilemman utifrån etiska argument.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten är tydligt medveten om och kan beskriva de egna värderingarna och hur de påverkar handlingarna. Hen kan även identifiera och förstå andra värderingar. Studenten kan föra ett resonemang kring dilemman utifrån etiska argument och diskutera dessa med utgångspunkt i vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.	

Det viktigaste redskapet i förskolläraryrket är förskollärarens egen person. De värderingar en förskollärare har kommer alltid att påverka det som sker i praktiken. Våra värderingar avgör vad vi uppfattar som meningsfullt. En förskollärare kan inte bara förhålla sig till ledningens anvisningar eller läroplanens krav. Hen har också ett engagemang som bygger på meningsfulla ideal.

Det är detta engagemang, denna personliga inlevelse, som är drivkraften för många skickliga förskollärare. Men detta måste kombineras med en insikt om de egna värdena och hur de påverkar praktiken, liksom en förståelse för att barn, kollegor och vårdnadshavare kan drivas av andra värden och att etiska dilemman därmed kan uppstå i mötet med andra. De egna idealen och värderingarna får inte heller stå i strid med de värden som beskrivs i de grundläggande styrdokumenterna. En skicklig förskollärare drivs ofta av ett stort engagemang som hen också lyckas förkroppsliga.

Studenten ska ges förutsättningar, att inom ramen för förskolläraryrket, lägga grunden till ett sådant engagemang samtidigt som hen visar en förmåga att distansera sig. Ett orubbligt engagemang måste alltså kunna kombineras med en ödmjukhet för att andra ideal, värden och teoretiska argument leder till andra ställningstaganden.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunskande:

- Försöker studenten att inta barnets och andra vuxnas perspektiv?
- Kan studenten identifiera etiska dilemman och föra diskussioner kring dessa?
- Diskuterar studenten yrkesetiska ställningstaganden innefattande etiska konflikter/dilemman?

	AR₃ Reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån erfarenhetsbaserade argument	
Underkänd (U)	Studenten förmår inte reflektera över gjorda erfarenheter och använda dem i nya situationer. Studenten hänvisar till "sunt förnuft"/förgivettaganden och beskriver erfarenheter i bilder av svart och vitt.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	<i>Godkänd nivå för VFU-period III</i>
Grundläggande (Gr)	Studenten inser komplexiteten i arbetet men försöker hitta nyanserade förklaringsmönster utifrån gjorda erfarenheter och visar intresse för att ta del av andras erfarenheter kring samma eller liknande situationer.	<i>Godkänd nivå för VFU-period IV</i>
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten kommunicerar aktivt sina gjorda erfarenheter, kopplar dem till generella förklaringsmönster men förmår samtidigt se alternativa perspektiv för verksamheten. Studenten diskuterar även vad de olika förklaringarna och perspektiven innesluter respektive utestänger. Studenten inser komplexiteten i arbetet och försöker hitta strategier för att behålla handlingskraften.	

En förskollärare arbetar i en komplex verksamhet. Det blir inte alltid som man tänkt sig. Mängden av faktorer som påverkar är oändliga. Problem och dilemman uppstår ständigt. En förskollärare tvingas därför utföra ständiga reflektioner, såväl i som efter situationer.

En viktig grund för sådana reflektioner är erfarenheter av tidigare situationer. En skicklig förskollärare förmår, utifrån egna och andras gjorda erfarenheter, hitta generella förklaringsmönster. Samtidigt finns också en insikt om att det inte finns en förklaring, utan många. En skicklig förskollärare förmår också kommunicera sina erfarenheter av arbetet. Ofta görs detta med hjälp av liknelser, exempel och metaforer. Hur man berättar om sin verksamhet blir viktigt för hur den också iscensätts och vad som händer i vardagen. Som VFU-handledare blir det därför viktigt att dela med sig av sina berättelser om vardagen och att försöka få studenten att själv sätta ord på sin syn på verksamheten. Kanske är berättelserna och bilderna helt olika? Det handlar inte om att ha "den rätta" bilden – utan mera om att inse att det faktiskt kan finnas flera olika bilder samt vilka möjligheter att förstå en situation som "öppnas upp" respektive "stängs" när vi använder dessa bilder.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur förhåller sig studenten till VFU-handledarens eller andra kollegors berättelser och beskrivningar av verksamheten?
- Kan studenten sätta ord på sin egen förståelse av verksamheten? Är förståelsen svartvit eller mera nyanserad?
- På vilket sätt är studenten beredd att ompröva tidigare erfarenheter?

	AR₄ Visa medvetenhet om hur man skapar ett långsiktigt hållbart lärararbete	
Underkänd (U)	Studenten diskuterar och argumenterar för sina didaktiska intentioner utan att förhålla sig till den sociala situation och samhälleliga institution som förskolan utgör med sina speciella möjligheter och begränsningar, dvs utan hänsyn till de externa anspråk (som t ex styrdokument, budget) och faktiska villkor som gäller för arbetet.	
Introducerande (I)	Över nivå U – på väg mot nivå Gr.	Godkänd nivå för VFU-period III
Grundläggande (Gr)	I planering och utvärdering av verksamheten förmår studenten visa balans mellan didaktiska intentioner och faktiska villkor för arbetet såsom sociala, ekonomiska och ekologiska betingelser. Under- eller överbetonar dock ofta detta.	Godkänd nivå för VFU-period IV
Utvecklad (Ut)	Över nivå Gr – på väg mot nivå FT.	
Fördjupad och Tillämpad (FT)	Studenten upprätthåller en väl avvägd balans mellan intentioner och faktiska villkor samtidigt som hen visar vilja/förmåga att påverka villkoren och utveckla/utvidga handlingsutrymmet. Studenten kan diskutera balansen mellan intentioner och villkor i relation till ett hållbart lärararbete. Studenten kan se resultat av handlingar på längre sikt.	

Dagens förskollärararbete är intensivt och komplext. Det blir också allt svårare att avgränsa arbetet från fritiden. Återkommande tankar på arbetet eller barnen bär man ofta med sig, var man än är och vad man än gör. För att kunna hantera arbetet och för att arbetet ska upplevas lustfyllt måste skickliga förskollärare kunna hitta strategier som hjälper dem att bli hållbara i yrket. Det räcker inte att vara didaktiskt skicklig, ha en analytisk och reflekterande förmåga eller vara relationskompetent.

Förskollärararbetet tar form i balansen mellan intentioner och faktiska villkor, mellan det man som förskollärare vill ska hända och de villkor som begränsar. En skicklig förskollärare och ett hållbart lärarskap förmår balansera intentionen om att alla barn ska ges möjlighet till optimal utveckling med villkor som till exempel stora barngrupper, små lokaler eller att förskolans budget präglas av nedskärningar. En skicklig förskollärare fastnar dock inte i begränsningarna utan söker tillsammans med kollegor efter relevanta lösningar inom rådande ramar.

Förslag på reflekterande frågor som kan ställas kring studentens kunnande:

- Hur förmår studenten att, i planering, genomförande och utvärdering av verksamheten, ta hänsyn till villkor och betingelser för densamma?
- Kan studenten, med fokus på ett hållbart lärararbete, och inom rådande ramar, resonera kring alternativa lösningar i ohållbara situationer?
- Ställer studenten orimliga krav på sina egna och/eller kollegers prestationer?
- Är studenten fokuserad på att egna handlingar ska få omedelbar framgång eller förmår hen ha tålamod att se effekten på längre sikt?
- Kan studenten se kollegor, arbetslag och chefer som ett stöd i arbetet?

Introduktion av mål i VFU

Tabell över i vilken VFU-period de olika målen introduceras.

Efter avslutad kurs ska den studerande kunna:

VFU I	• medverka till ett demokratiskt klimat i utbildningen i förskolan som präglas av lyhördhet och respekt och som möjliggör barnens delaktighet och inflytande (RK₁) • skapa och upprätthålla goda relationer med barn och vuxna (RK₂) • visa ett professionellt förhållningssätt i sitt ledarskap (RK₃) • relatera grundläggande värden i styrdokumentet till såväl utbildningen i förskolan som det egna förhållningssättet (RK₄) • kommunicera med vårdnadshavare om barnens lärande och/eller sociala situation (RK₅) • agera utifrån att omsorg och lärande bildar en helhet i förskolan (DM₁) • skapa undervisningssituationer som är trygga och för barnen meningsfulla och som främjar barns utveckling och lärande både individuellt och i grupp (DM₂) • observera och dokumentera undervisningssituationer samt tolka dessa i förhållande till verksamhetens mål och den pedagogiska miljön (DM₃) • tillvarata barnens kunskaper, erfarenheter och intressen för att stimulera varje barns lärande och utveckling (DM₄) • använda lek för att stimulera barnens utveckling och lärande (DM₅) • relatera didaktiska val i verksamheten till styrdokumentet (DM₆) • reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån teoretiska och praktiska argument (AR₁)
VFU II	• skapa och upprätthålla ett klimat som främjar goda relationer i barngruppen (RK₆) • skapa professionella relationer till kollegor i syfte att främja verksamhetens utveckling (RK₇) • kommunicera lärandeinnehållet på ett för barnen tydligt sätt samt utifrån en medveten förståelse av ämnet/ämnesområdet (DM₇) • uppmuntra och synliggöra barnens egna initiativ att utvidga sitt lärande (DM₈) • reflektera över i vilken utsträckning verksamhetsmålen har uppnåtts (DM₉)
VFU III	• medverka till att lärandet blir synligt för barnen (DM₁₀) • reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån etiska argument (AR₂) • reflektera över och ställa frågor om verksamheten och sitt eget förhållningssätt utifrån erfarenhetsbaserade argument (AR₃) • visa medvetenhet om hur man skapar ett långsiktigt hållbart lärarbete (AR₄)

Linnéuniversitetet

391 82 Kalmar / 351 95 Växjö
Telefon 0772-28 80 00
Lnu.se/lararutbildning

Lnu.se